

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра сучасної української мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан

філологічного факультету

проф. Бунчук Б.І.

2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

Сучасна українська мова (морфологія, ч. I)

Освітньо-професійна
програма

«Українська мова та література»

Спеціальність

014 Середня освіта

Галузь знань

01 Освіта / Педагогіка

Рівень вищої освіти

перший бакалаврський

Факультет

філологічний

Мова навчання

українська

Чернівці – 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасна українська мова (морфологія, ч. I)» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Українська мова та література» першого рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, що затверджена Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 7 від 30 червня 2022 р.).

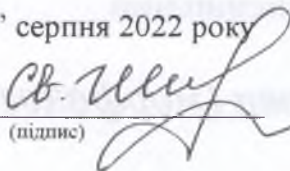
Розробники: **Шабат-Савка Світлана Тарасівна** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри сучасної української мови.

Затверджено на засіданні кафедри сучасної української мови

Протокол № 1 від “30” серпня 2022 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Шабат-Савка С. Т.

(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною радою інституту / факультету

Протокол № 2 від “5” вересня 2022 року

Голова методичної ради інституту / факультету

(підпис)

Антофійчук А. М.

(прізвище та ініціали)

© Шабат-Савка С. Т., 2022

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2022

1. Мета навчальної дисципліни – системно проаналізувати іменні частини мови, їхні граматичні категорії, граматичні значення і форми, особливості морфологічних парадигм; ознайомити студентів із важливими проблемами граматики: виділення та критерії розмежування частин мови, система частин мови та погляди на неї сучасних науковців, подати лінгводидактичне забезпечення викладання іменників, прикметників, числівників та займенників у шкільній практиці викладання української мови.

Дисципліна «Сучасна українська мова. Морфологія» належить до переліку обов'язкових навчальних дисциплін підготовки бакалавра спеціальності «Середня освіта (українська мова та література)». Вона забезпечує формування у здобувачів вищої освіти професійно орієнтованої компетентності, передбачає оволодіння знаннями, уміннями і навичками аналізу морфологічних одиниць, виокремленню іменних частин мови в системі частиномовної належності слів української мови.

Курс «Сучасна українська мова: морфологія» передбачає вдосконалення практичних навичок та вмінь у процесі морфологічного аналізу іменників, прикметників, числівників та займенників, репрезентує лінгводидактичні засади вивчення морфології в закладах загальної середньої освіти.

2. Результати навчання:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати загальні та спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі середньої освіти, пов'язані з методикою викладання української мови та літератури в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає впровадження інновацій.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Уміння вільно і грамотно здійснювати усну й письмову комунікацію українською мовою.

ЗК 2. Здатність критично та відповідально застосовувати інформаційні та комунікаційні технології в практичній діяльності.

ЗК 4. Здатність до критичного та абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 5. Здатність розвивати творче мислення, потребу в постійному інтелектуальному самовдосконаленні, зокрема до вибудовування та втілення власної стратегії навчання упродовж життя (навчання та самоосвіта), коригування власної професійної діяльності в контексті основних професійних вимог до вчителя.

ЗК 11. Уміння ведення дискусії, здатність здійснювати власне дослідження на належному рівні.

Фахові компетентності:

ФК 1. Вміння реалізовувати знання з основних понять і концепцій сучасної мовознавчої й літературознавчої науки, вільно оперувати мовознавчим та літературознавчим матеріалом; критично осмислювати історичні надбання та

новітні досягнення філологічної науки, виокремлювати й кваліфікувати наукові проблеми в цій галузі.

ФК 11. Знання теорій української фонетики, фонології, морфології, лексикології, фразеології, лексикографії, синтаксису; вміння інтерпретувати та обґрунтувати думки різних дослідників з відповідної проблеми.

ФК 15. Проектувати та організовувати навчальний процес на рівні курсу, розділу, теми, уроку, педагогічної ситуації; проведення позакласної та факультативної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах різних типів; засвоєння основних напрямів розвитку сучасної методичної думки.

ФК 17. Знання особливостей планування роботи з української мови; видів планування; норм оцінювання письмових робіт учнів; типів уроків з української мови.

ФК 20. Дотримання принципів академічної доброчесності.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Вільно володіти українською мовою, вміти послуговуватись нею у професійному спілкуванні.

ПРН 9. Аналізувати, систематизувати та поширювати передовий педагогічний досвід.

ПРН 17. Аналізувати мовні одиниці, визначати їх взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН 15. Застосовувати комплекс здобутих філологічних знань для розв'язання професійних завдань.

ПРН 19. Здійснювати лінгвістичний аналіз текстів різноманітних стилів та жанрів, володіти основними поняттями, концепціями і фактами сучасного мовознавства, вільно оперувати мовознавчим матеріалом та термінологією.

У результаті засвоєння програмового матеріалу студенти повинні:

знати:

- особливості морфології як одного із важливих розділів граматики й історію питання про частини мови;
- основні аспекти дослідження мовних явищ (іменних частин мови);
- парадигматичні особливості іменника як частини мови;
- особливості прикметника як частини мови;
- особливості числівника, його семантичні, формально-граматичні та синтаксичні параметри;
- семантичні, граматичні та синтаксичні особливості займенника як частини мови; розряди займенників за значенням та класифікацію займенників за співвіднесеністю з іншими частинами мови;
- основні досягнення й тенденції в галузі української морфології та лінгводидактики;
- методику проведення морфологічного аналізу іменних частин мови;

уміти

- визначати граматичні значення іменних частин мови, засоби та способи їхнього вираження; розрізняти граматичні категорії;
- диференціювати частини мови за основними критеріями – семантичним, формально-граматичним, синтаксичним;
- виконувати морфологічний аналіз іменника, прикметника, числівника та займенника;
- аналізувати погляди українських граматистів – І. Кучеренка, І. Вихованця, К. Городенської, В. Русанівського та ін. – на систему та кількість частин мови в українському мовознавстві й порівнювати їх зі шкільним викладом морфології;
- пояснити різнобічне витлумачення мовних явищ (займенника як частини мови; порядкових числівників, присвійних прикметників);
- прокоментувати наявність тих чи тих проблем у вивченні різнорівневих мовних одиниць;
- застосовувати у шкільній практиці викладання морфології основні методичні рекомендації, форми, прийоми та лінгвометодологію;

розуміти:

- граматику як мовознавчу дисципліну, що вивчає основні граматичні поняття, що лежать в основі виділення системи частин мови;
- морфологію як системний мовний рівень, що увиразнює специфіку української мови;
- динаміку лінгвістичних досліджень у галузі морфології, зумовлену виходом найновіших праць у граматичній царині української лінгвістики та у сфері лінгводидактики;
- критерії розмежування частин мови як важливий етап виокремлення тих або тих частин мови;
- суть поділу частин мови на іменні та дієслівні.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин					Вид підсумкового контролю	
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота		індивідуальні завдання
Денна	2	4	3	90	30	30			30		екзамен
Заочна	2	4	3	90	8	8			74		екзамен

3.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Іменні частини мови. Іменник як частина мови												
Тема 1. Граматики як розділ мовознавства	3	1	1			1	4					4
Тема 2. Морфологія і сфера лінгводидактики.	6	2	2			2	6	2				4
Тема 3. Іменник як частина мови і лінгводидактика	6	2	2			2	8	2	2			4
Тема 4. Грамматичні категорії іменників	6	2	2			2	4					4
Тема 5. Парадигматика іменників	6	2	2			2	6		2			4
Тема 6. Відмінювання іменників II відміни	6	2	2			2	5					5
Тема 7. Парадигматичні особливості іменників III і IV відміни	6	2	2			2	5					5
Тема 8. Відмінювання іменників множинної форми	6	2	2			2	7					7
Разом за ЗМ 1	45	15	15			15	45	4	4			37
Змістовий модуль 2. Прикметник. Числівник. Займенник												
Тема 9. Прикметник як	8	2	2			3	8	2				6

частина мови та методичні рекомендації щодо його викладання в ЗЗСО.												
Тема 10. Прикметникова парадигма	9	3	3			3	8		2			6
Тема 11. Числівник як частина мови і методика його викладання в шкільній практиці.	8	2	2			3	6					6
Тема 12. Парадигматика числівника	11	4	4			2	8		2			6
Тема 13. Займенник як частина мови та лінгводидактичні засади його вивчення в ЗЗСО	9	2	2			2	8	2				6
Тема 14. Парадигматичні особливості займенників	7	2	2			2	7					7
Разом за змістовим ЗМ 2	45	15	15			15	45	4	4			37
Усього годин	90	30	30			30	90	8	8			74

3.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Граматична будова мови	1
2	Морфологія: іменні частини мови	2
3	Лексико-граматичні категорії іменника	2
4	Граматичні категорії іменників	2
5	Парадигматика іменників	2

6	Парадигма іменників II відміни	2
7	Парадигма іменників III і IV відміни	2
8	Парадигматичні особливості іменників множинної форми	2
9	Особливості прикметника як частина мови	2
10	Відмінювання прикметників	3
11	Числівник у системі частин мови	2
12	Словозміна числівника	4
13	Особливості займенника як частина мови	2
14	Словозміна займенника	2
	Разом	30

3.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Граматика як наука.	1 / 4
2	Частини мови як основні морфологічні одиниці	2 / 4
3	Взаємопереходи в системі частин мови	2 / 4
4	Граматична категорія відмінка іменника	2 / 4
5	Граматична категорія числа іменника	2 / 4
6	Граматична категорія роду іменника	2 / 5
7	Орфографічні аспекти вивчення іменника	2 / 5
8	Мовний знак як структурний елемент системи мови	2 / 7
9	Прикметник як периферійна частина мови	3 / 6
10	Атрибутивна семантика та її реалізація мовними засобами української мови	3 / 6
11	Проблема частиномовної природи числівника	3 / 6
12	Зв'язок числівників з іменниками	2 / 6
13	Займенник у системі частин мови	2 / 6
14	Стилістичні аспекти вивчення займенника	2 / 7
	Разом	30 / 74

4. Система контролю та оцінювання:

Види та форми контролю

Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів з курсу здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (*екзамену*).

Методи оцінювання

Метод письмового контролю. Здійснюється за допомогою контрольних робіт, творів, диктантів, письмових завдань, які можуть бути короткочасними (15–20 хв.) і протягом усього заняття.

Метод усного контролю. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування.

Метод тестового контролю. В основі такого контролю лежать тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких свідчить про наявність (або відсутність) у студентів певних знань, умінь.

Метод самоконтролю. Передбачає формування в студентів уміння самостійно контролювати ступінь засвоєння навчального матеріалу, знаходити допущені помилки, неточності, визначати способи ліквідації виявлених прогалин.

Засоби оцінювання

- контрольні роботи;
- тести;
- реферати;
- есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на занятті;
- завдання на мультимедійних засобах;
- законспектовані наукові праці;
- термінологічний словничок.
- контрольні диктанти.

5. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінювання рівня та якості знань студентів здійснюється із врахування індивідуальних особливостей студентів і передбачає диференційований підхід в його організації.

Оцінку «відмінно» («А») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 90–100 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- ґрунтовно засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу, вміють її використовувати для аргументації тих чи тих положень при розкритті змісту відповідної проблеми;
- виявили поглиблене розуміння традиційного витлумачення частин мови;
- вільно оперують фактологічною джерельною базою, оволоділи відповідною науковою термінологією, що передбачена при засвоєнні пропонованого курсу;
- регулярно, кваліфіковано з використанням матеріалів додаткової літератури брали участь у реферативних повідомленнях; репрезентували методичні рекомендації щодо засвоєння іменних частин мови;
- глибоко опрацювали всі питання, які винесені на самостійне вивчення;
- виконали індивідуально-творчі завдання;
- глибоко розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «добре» («В») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 80–89 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- виявили обізнаність та частково засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу;
- в основному засвоїли матеріал, який дає можливість узагальнювати традиційну та нетрадиційну концепцію частин мови;
- продемонструвати знання фактичного матеріалу, частково володіють відповідною науковою термінологією;

- брали досить активну участь при обговоренні питань у реферативних повідомленнях; репрезентували методичні рекомендації щодо засвоєння іменних частин мови;

- опрацювали питання самостійного вивчення;
- розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «добре» («С») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 70–79 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- виявили обізнаність та частково засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу;
- в основному засвоїли матеріал, який дає можливість розуміти морфологію як один з розділів граматики;
- продемонструвати знання фактичного матеріалу, частково володіють відповідною науковою термінологією;
- розкрили, але не повністю питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «задовільно» («D») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 60–69 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не повністю опанували матеріал, передбачений програмою курсу, мають досить поверхневі знання щодо проблем, які вивчалися;
- показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, що розглядалися під час лекцій та роботи у реферативних повідомленнях;
- обмежилися опосередкованим вивченням наукових джерел та мінімальним опрацюванням рекомендованої літератури;
- пасивно поводити себе під час роботи у колоквіумах, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи;
- частково розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «задовільно» («E») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 50–59 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, що розглядалися під час лекцій та роботи у реферативних повідомленнях;
- обмежилися опосередкованим вивченням історичних джерел та мінімальним опрацюванням рекомендованої літератури;
- пасивно поводити себе на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи;
- фрагментарно розуміються у питаннях, винесених на підсумковий модуль-контроль.

Оцінку «незадовільно» («FX») з можливістю повторного складання отримують студенти, які набрали загальну суму балів 35–49 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не відвідували частину занять і колоквіумів;
- пасивно поводити себе на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи;
- не опрацювали рекомендованої літератури, у зв'язку з цим не орієнтуються в принципах української орфографії та орфоєпії;
- не розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «незадовільно» («F») з обов'язковим повторним курсом отримують студенти, які набрали загальну суму балів 1–34 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не відвідували практичних занять;
- пасивно поводити себе під час роботи на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи,
- не опрацювали рекомендованої літератури, у зв'язку з цим не орієнтуються і не знають принципів та критеріїв виділення частин мови;
- не бажали відповідати на поставлені питання під час проведення практичних занять, фактично не засвоїли програму курсу;
- повністю не розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)														Кількість балів (залікова робота)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1								Змістовий модуль №2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	40	100
3	3	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5		

6. Рекомендована література

6.1. Базова (основна)

1. Бойко В.М., Давиденко Л. Б. Граматика української мови : Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Київ : «Академія», 2014. 240 с.
2. Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. мови / За ред. І.Вихованця. К.: «Пульсари», 2004. 400 с.
3. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. К.: Наукова думка, 1988. 256 с.

4. Глазова О., Кузнецов Ю. Рідна мова. Підручник для 7 класу. К. : Зодіак-ЕКО, 2008. 288 с.
5. Горпинич В.О. Морфологія української мови. К.: Академія, 2004. 336 с.
6. Граматика сучасної української мови. Морфологія [автори: І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Загнітко, С. О. Соколова; за ред. К. Г. Городенської. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
7. Гуйванюк Н. В., Кардащук О. В., Кульбабська О. В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести : навч. посібник. Львів : Світ, 2005. 304 с.
8. Джочка І., Ципердюк О. Сучасна українська літературна мова. Практична морфологія. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. 588 с.
9. Критська В.І., Недозим Т.І., Орлова Л.В., Пуздирєва Т.К., Романюк Ю.В.
10. Граматичний словник української літературної мови. Словозміна : Близько 140 000 слів / відп. ред. Н. Ф. Клименко. Київ : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2011. 760 с.
11. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. Вінниця: «Поділля», 2003. 464 с.
12. Леонова М.В. СУЛМ: Морфологія. К.: Вища школа, 1983. 264 с.
13. Омельчук С. А. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу: теорія і практика: монографія. К. : Генеза, 2014. 368 с
14. Плющ М. Я., Грипас Н. Я. Граматика української мови в таблицях : навч. посібн. Для студ. філологічних спец. вищих навч. закладів. Київ : Вища шк., 2004. С. 90–120.
15. СУЛМ: Морфологія / за заг. ред. І. Білодіда. К.: Наук. думка, 1969. 584 с.
16. Сучасна українська літературна мова / за ред. М. Я. Плющ. Київ : Вища школа, 2009. 430 с.
17. СУЛМ: Підручник / А. Грищенко, Л. Мацько, М. Плющ та ін. / За ред. А. П. Грищенка. К.: Вища школа, 2002. 439 с.
18. Сучасна українська мова : підручник / за ред. О. Д. Пономарева. Київ : Либідь, 2008. 488 с.
19. Український правопис. К.: Наук. думка, 2019. 392 с.
20. Цоуфал Л. С. Лінгвістичні засади навчання морфології в загальноосвітній школі. *Філологічні студії. Науковий вісник КНУ*: зб. наук. праць. Кривий Ріг, 2012. Вип. 7, ч. 2. С. 315–322.
21. Шабат-Савка С., Агафонова А. Іменні частини мови : навчально-методичний посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. 152 с.
22. Шабат-Савка С. Т., Агафонова А. М. Морфологія: іменні частини: навч.-метод. посібник. Чернівці: Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2018. 236 с.
23. Ющук І. П. Українська мова : підручник. Київ : Либідь, 2005. Вид. 2-ге. 640 с.

6.2. Допоміжна

1. Авдєєва С. Вплив морфологічних категорій на парадигматику іменника. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського*: Зб. наук. праць. Вип. 2. Вінниця, 2000. С.32-36.
2. Арполенко Г.П., Городенська К.Г., Щербатюк Г.Х. Числівник української мови. К., 1980. 242 с.

3. Безпояско О. К. Іменні граматичні категорії. Київ : Наук. думка, 1991. 171 с.
4. Вихованець І.Р. Морфологічні категорії? Словотвірні? Чи граматичні між рівневі? *Актуальні проблеми українського словотвору* / За ред. В.Грещука. Івано-Франківськ: Плай, 2002. С.13-16.
5. Вихованець І.Р. Родовий відмінок: центр чи периферія відмінкової системи? *Лінгвістичні студії: зб.наук.пр. Д., 2001. Вип.1. С.10–16.*
6. Грищенко А. П. Прикметник в українській мові. Київ : Наук, думка, 1978. 207 с.
7. Дудко І. В. Займенникове вираження категорії означеності-неозначеності в українській мові : монографія. К. : Довіра, 2011. 232 с.
8. Загнітко А. П. Категорія істоти / неістоти: семантика і структура. *Південний архів. Філологічні науки: Збірник наукових праць. Випуск XIV. Херсон: Айлант, 2002. С. 150 – 154.*
9. Практичні завдання з морфології української мови: Модульний курс / Укл.: Н.Руснак, Л.Томусяк, О.Максим'юк. Ч.: Чернівецький нац. ун-т, 2010. 120 с.
10. Козак О. Займенники української мови як навчальний матеріал у чужомовній аудиторії. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної. Вип. 3. Львів, 2008. С. 269–272.*
11. Костусяк Н.М. Категорія ступенів порівняння прикметників і прислівників. Луцьк, 2001. 219 с.
12. Лукінова Т.Б. Числівники в слов'янських мовах (порівняльно-історичний нарис). К.: Наук.думка, 2000. 370 с.
13. Митяй З. Прикметникова реалізація неповного ступеня вияву ознаки. *Наукові записки Вінницького держ. педагог. ун-ту ім. М.Коцюбинського. Зб. наук. пр. Вип.2. Вінниця, 2000. С. 53 – 57.*
14. Нестандартні уроки в школі та їх аналіз : навч.- метод. Посібник / за ред. Н. М. Островерхової. К. : Видавництво Харитоненка, 2003. 152 с.
15. Остапенко Н. Технологія сучасного уроку з української мови : навч. посібник. К. : ВЦ «Академія», 2011. 248 с.
16. Ожоган В. Займенникові слова у граматичній структурі сучасної української мови. Київ, 1997. 230 с.
17. Руденко О. Е. Займенник весь (увесь): семантика, граматики, особливості функціонування. *Актуальні проблеми слов'янської філології : зб. наук. статей. Бердянськ : БДПУ, 2011. Вип. XXIV. Ч. 2. С. 483–491.*
18. Рудницька О. Б. Формуючи творчу інтелектуальну особистість (опис власного досвіду). *Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2002. № 5. С. 48–56.*
19. Сиротенко Г. О. Сучасний урок : інтерактивні технології навчання. Х. : Основа, 2003. 78 с.
20. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. Кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук К. : Ленвіт, 2015. 320 с.
21. Степаненко М. Неозначені займенники в лексико-граматичній системі української мови : рецензія на монографію : Дудко І. В. Займенникове вираження категорії означеності-неозначеності в українській мові. *Рідний*

- край* : наук. публіц. художньо-літературний альманах. Полтава : Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 2011. С. 235–238.
22. Тесленко Н. О. Статус займенникової семантики в лінгвістичній системі: еволюція поглядів. Лінгвістичні студії : зб. наук. праць. Вип. 15. Донецьк : ДонДУ, 2007. С. 196–204.
 23. Українська грамати́ка в іменах : енциклопедичний словник-довідник : науково-довідкове видання / упорядники Загнітко Анатолій, Балко Марина. Донецьк : ДонНУ, 2013. 426 с.
 24. Українська мова : енциклопедія / редкол. : В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Вид-во „Укр. енцикл.” ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
 25. Шкуратяна Н. Г., Шевчук С. В. Сучасна українська літературна мова : Модульний курс : навч. посібник. Київ : Вища шк., 2007. 823 с.

7. Інформаційні ресурси

1. Mova.info. Лінгвістичний портал. URL: <http://www.mova.info/>
2. Горох – українські словники. URL: <https://goroh.pp.ua/>
3. Довідник з української мови. URL: <http://javot.net/mova/glav.htm>
4. Електронний підручник з української мови. URL: <http://www.mova.info/pidruchn.aspx>
5. Культура мови на щодень : Довідково-інформаційна система / Інститут української мови НАН України. Київ. 2010. URL: <http://bit.ly/33ev57P>
6. Підписки на електронні копії періодичних видань: <https://dyvoslovo.com.ua/>; <http://www1.nas.gov.ua/INSTITUTES/IUM/E-LIBRARY/UKRAJINSKA-MOVA/Pages/default.aspx> та ін.
7. Інститут української мови: <http://www1.nas.gov.ua/institutes/ium/Pages/default.aspx>
8. Український лінгвістичний портал: <https://www.ulif.org.ua/>.
9. Освітній проєкт «Мова – ДНК нації». URL: <https://ukr-mova.in.ua>
10. Офіційний сайт Української мови. URL: <http://ukrainskamova.at.ua>
11. Сайт Олександра Авраменка. URL: <http://xn--80aafnzkijm.xn--j1amh/>
12. Портал української мови та культури: <https://slovnyk.ua/>.
13. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови. – К.: Освіта, 2012. 270 с. / Режим доступу: <https://ushchuk.files.wordpress.com/2013/09/d196.pdf>.
14. Загнітко А. П. Теоретична грамати́ка української мови : Морфологія. Донецьк : ДонНУ, 1996. 435 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk597955.pdf>.